

PROGRAM UMĚNÍ PRO MĚSTO

G HMP
Galerie hlavního
města Prahy

**PRA
HA
PRA
GA
PRA
G**

IPR —
Praha

Program Umění pro město

Metodika podpory současného umění a proces pořizování uměleckých děl na území hl. m. Prahy
z IA č. 43438 Rezerva na realizaci uměleckých děl ve veřejném prostoru

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy / Sekce detailu města / Kancelář veřejného prostoru
MgA. Viktória Mravčáková, Ing. arch. Jakub Hendrych

Galerie hlavního města Prahy
Ing. Jana Smolková, Mgr. Marie Foltýnová Ph.D.

OBÁLKA
John Heyduk,
Dům syna a Dům matky
2016, Praha/Alšovo nábřeží,
FOTO: GHMP

OBSAH

ÚVOD	5
SHRNUTÍ SOUČASNÉHO STAVU – VÝCHODISKA	7
2.1 Vazba na koncepční dokumenty města.....	7
2.2 Současná praxe umisťování, správy a údržby děl fyzické podstaty ve veřejném prostoru v Praze.....	9
2.3 Hlavní problémy, na které program reaguje.....	11
ZÁKLADNÍ PRINCIPY PROGRAMU	13
3.1 Cíle a opatření Programu Umění pro město.....	13
3.2 Oblasti podporované Programem Umění pro město.....	15
3.3 Beneficienti Programu Umění pro město.....	17
IMPLEMENTACE PROGRAMU	18
4.4 Institucionální zajištění.....	18
4.5 Komise pro umění ve veřejném prostoru Rady hl. m. Prahy.....	19
4.6 Povaha financí programu Umění pro město.....	19
4.7 Monitoring, evaluace a aktualizace.....	19
4.8 Organizační struktura Programu Umění pro město.....	20
4.9 Schéma procesu pořízení uměleckého díla do veřejného prostoru / schéma odpovědností.....	21
PRAVIDLA POŘÍZENÍ TRVALÉHO UMĚLECKÉHO DÍLA V RÁMCI PROGRAMU	22
5.1 Zásady a principy zajištění kvality.....	22
5.2 Proces pořízení uměleckého díla do veřejného prostoru.....	23
5.3 Pořízení díla v souvislosti s investicemi města.....	25
5.4 Pořízení díla na základě podnětu veřejnosti/městské části aj.....	25
5.5 Pořízení díla formou přímého nákupu.....	26
5.6 Pravidla pořízení díla (architektonicko-)výtvarnou soutěží o návrh.....	26
5.7 Základní postup přípravy soutěže v rámci Programu.....	27
5.8 Příklad složení* porot jednotlivé soutěže o návrh.....	27
SEZNAM ZKRATEK	29

[01] Stanislav Kolíbal; sochařské ztvárnění opěrné zdi; 1968,
Praha/Vyšehrad
*příklad zakomponování uměleckého/sochařského prvku v souvislosti
s investicí/výstavbou Nuselského mostu*

ÚVOD

Umění hrálo od nepaměti ve veřejném prostoru nezastupitelnou roli. Po staletí bylo umění pro veřejná prostranství bohatě podporováno osvícenými mecenáši, církevními i světskými institucemi a městskými radami. V době od obrozenectví do první světové války se do procesu zapojoval i národ formou sbírek, zakládáním nadací nebo spolků pro zbudování pomníků. V meziválečné době se umění uplatnilo ve veřejném prostoru hlavně na fasádách veřejných budov a kultivací městských tříd a parků.

Socialistický stát navázal systém podpory umění ve veřejném prostoru na svou ideologii zákonem o povinném procentu na umění (lidově tzv. čtyřprocentním zákonem), které muselo být vyčleněno při realizaci jakéhokoliv stavebního díla na uměleckou výzdobu. Za doby normalizace bylo ve městech i na vesnicích osazeno nebývalé množství plastik, mozaik, reliéfů, i když v ideově problematickém kontextu. Po roce 1989 legislativní prostředí i systém finanční podpory bohužel nenavázal systémo- vě ani na jeden z dřívějších modelů, zákon byl zrušen¹.

Po roce 2001 byla část fondu pražské veřejné plastiky, většina osazených pamětních desek a všechny veřejné kašny převedeny pod správu městských částí. Většina pražských historických pomníků a sochařských děl, které jsou kulturními památkami, je ve správě Galerie hl. m. Prahy (dále GHMP) – spolu s nesorodým souborem moderních a současných veřejných plastik, které hl. m. Praha nesvěřilo jiným správcům. Realizace nových uměleckých děl ve veřejném prostoru byla do dnešní doby spíše nekoncepční, většinou vázaná na rozhodnutí samosprávy (např. obdržení „darů“ díla nebo přímým nákupem/zadáním bez soutěže) bez širší odborné diskuze, a vede často realizacím bez vazby na městský celek.

Po dlouhém období absence legislativní, politické i odborné koncepce nakládání s veřejným prostorem se město Praha rozhodlo připojit k většině evropských a světových metropolí, které

věnují na umění ve veřejném prostoru určitou část z investic na nové stavební projekty. V Praze je to částka vycházející z každoročních kapitálových výdajů rozpočtu hl. města Prahy na financování uměleckých děl a intervencí do veřejných prostranství². Zavedení této praxe vyžaduje promyšlenou koncepci zadávání, výběru a správy nových uměleckých děl, která by měla do veřejného prostoru přinést současné, kvalitní a obohacující umělecké intervence. Podpora umění na veřejných prostranstvích je v souladu s koncepčním přístupem města ve vztahu k rozvoji kulturního života a kvality veřejných prostranství v Praze a také s platnými strategickými a koncepčními dokumenty města.

V roce 2017 byl Institutem plánování a rozvoje hl. m. Prahy (dále IPR Praha) zpracován strategický dokument, který definoval základní východiska, cíle, pravidla a rámcový mechanismus hospodaření s předmětnými financemi³. Dokument Strategie programu 2% na umění však nakonec neprošel schválením RHMP.

Pro rok 2017 byly vyčleněny prostředky v rámci Rezervy na realizaci uměleckých děl ve veřejném prostoru, vytvořené v kap. 06 rozpočtu hlavního města Prahy. Jednalo se o částku 135 126 tis. Kč. Správcem Rezervy je ustanoven Odbor kultury a cestovního ruchu Magistrátu hl. m. Prahy (KUC MHMP)⁴. V roce 2019 byly učiněny první kroky k realizaci programu ve dvouletém zkušebním období.

Dokument Program Umění pro město. Metodika podpory současného umění a proces pořizování uměleckých děl na území hl. m. Prahy z IA č. 43438 Rezerva na realizaci uměleckých děl ve veřejném prostoru je revidovanou verzí původního dokumentu Strategie programu 2% na umění. Tato verze reaguje na nabyté zkušenosti s fungováním procesních postupů a chybějících navazujících kroků a implementuje nové skutečnosti a změnu kompetencí v rámci pilotního odzkoušení programu.

1. VLACHYNSKÁ Petra, *Princip podpory formou procenta na umění. In: Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy. Plug-in→Manuál tvorby veřejných prostranství. Praha: IPR Praha, 2018, s. 98-99.*
2. Zákon č. 131/2000 Sb., zákon o hlavním městě Praze, § 14b. „Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“
3. Na základě Usnesení Rady hl. m. Prahy č. 2750 ze dne 8. 11. 2016
4. Viz Usnesení Zastupitelstva hlavního města Prahy číslo 21/1 ze dne 24. 11. 2016 k návrhu rozpočtu vlastního hlavního města Prahy na rok 2017, finančních vztahů hl. m. Prahy k městským částem hl. m. Prahy na rok 2017, rozdělení příspěvku na výkon státní správy ze státního rozpočtu na rok 2017 městským částem hl. m. Prahy a rozpočtového výhledu vlastního hl. m. Prahy do roku 2022.

[02] Kryštof Kintera, *Memento mori*, 2011
příklad současné umělecké instalace na veřejném prostranství

2/SHRNUTÍ SOUČASNÉHO STAVU – VÝCHODISKA

2.1 Vazba na koncepční dokumenty města

Strategický plán hl. m. Prahy⁵ formuluje řadu cílů a opatření, které se rozvoji kvality života ve veřejném prostoru skrze umění věnují. Stejně tak formuluje opatření, která poukazují na nedostatečné podmínky pro realizaci kulturních a uměleckých intervencí ve veřejném prostoru, a na to, že Praha nedostatečně buduje svou značku na inovativních kulturních aktivitách a jejich potenciálu vést dialog s kulturním dědictvím (na příkladech zahraničních měst je vidět, že potenciál intervencí ve veřejném prostoru je v tomto smyslu nesporný). Strategický plán poukazuje na to, že naplnění těchto opatření vyžaduje koordinované využití či proměnu řady stávajících nástrojů a vytvoření nástrojů nových. Program Umění pro město a zejména uvolnění 2 % na umění z veřejných investic představuje potenciál finančních kapacit na vytvoření zcela nových nástrojů podpory finanční i nefinanční povahy. Konkrétně bude Program naplňovat cíle a opatření celkem tří strategických cílů z celkového počtu dvanácti.

Realizační program R1 Strategického plánu hl. m. Prahy⁶ z roku 2018 řeší konkrétní kroky. Mezi jinými platformu Prague Culture Map⁷ – pasportizaci uměleckých děl na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy, která jsou nedílným podkladem při dalším koncepčním rozhodování o umění ve veřejném prostoru v rámci podpory Programu Umění pro město.

S Programem Umění pro město úzce souvisí tematické rozšíření (tzv. plug-in) Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy⁸. Dokument slouží jako základní podklad pro koncepční přístup k realizaci kvalitních uměleckých intervencí (zejména děl fyzické a trvalé povahy), zvyšujících kvalitu městského prostoru. Definiuje základní principy a pravidla pro dosažení optimálního procesu umísťování těchto děl do veřejných prostranství města. Strategie Programu Umění pro město se tematicky prolíná s obsahem plug-inu. Nicméně zacílení plug-inu je širší a nevztahuje se pouze na umělecké intervence financované z Programu Umění pro město, ale i na umísťování uměleckých objektů (z jakékoliv iniciativy) a vztah uměleckých objektů a veřejných prostranstvích obecně.

Dalším podkladem jsou zápisy z jednání Komise pro umění ve veřejném prostoru RHMP⁹, kde se proces vedoucí k pořízení uměleckého díla opakovaně diskutuje. Komise dochází k názoru, že městu chybí koncepční přístup, zejména městský kurátor umění ve veřejném prostoru, případně koordinátor projektů.

⁵ Strategický plán hl. m. Prahy, aktualizace 2016. Praha: IPR Praha, 2016; dostupné online: <http://strategie.iprpraha.cz/>

⁶ Realizační program [R1] 2018 Strategického plánu hl. m. Prahy, aktualizace 2016. Praha: IPR Praha, 2017.

⁷ Dostupné online: <http://kreativnipraha.eu/cs/prague-culture-map>

⁸ Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy. Plug-in → Manuál tvorby veřejných prostranství. Praha: IPR Praha, 2018.

⁹ Dostupné online: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/primator_a_volene_organy/rada/komise_rady/volebni_obdobi_2018_2022/Komise_RHMP_pro_umeni_ve_veřejnem_prostoru_zapisy_z_jednani/index.html

[03] Kryštof Kintera, *Bike to the Heaven*, 2013

2.2 Současná praxe umísťování, správy, údržby děl fyzické podstaty ve veřejném prostoru v Praze

V současnosti je v Praze iniciativa umísťování uměleckých děl převážně na straně úřadů městských částí, které jsou také velmi vstřícné k přijímání věnovaných uměleckých děl. Neexistuje mechanismus posouzení umělecké kvality zamýšleného nebo darovaného díla ani vhodnosti umísťování na subjektivně vybrané místo bez širšího kontextu. Nejčastěji bývá rozhodováno ad hoc. Tato rozhodnutí sice naplňují legislativu, avšak bez hlubšího rozmyslu o vhodnosti místa i projektu.

K osazení uměleckého nebo komemorativního díla je v současnosti nutné „pouze“ vyřídít stavební povolení, v případě umísťování v památkové zóně nebo rezervaci také kladné vyjádření Národního památkového ústavu (dále NPÚ) a závazné stanovisko Odboru památkové péče hl. m. Prahy (dále OPP MHMP). Umělecká díla umísťovaná z iniciativy městských úřadů v posledních třech letech sice procházejí výběrem ve veřejných výtvarně architektonických soutěžích, vypisovatelé zadání jsou však často úředníci samospráv bez zkušenosti v oboru. Výsledek soutěží pak mnohdy odráží nevhodné požadavky na téma a formu díla, opomenutí celkové úpravy okolního prostředí a vztah nového díla k okolí, neuvážené podmínky zadavatele, nedostatečnou kompetentnost komisí nebo naopak nerespektování výsledku soutěže a doporučení řádně vybrané komise odborné.

Přesto je nutné vyzdvihnout vzrůstající počet vypisovaných výběrových řízení nebo soutěží na umělecká díla do veřejných prostranství. Samosprávám nicméně chybí podpora na úrovni hl. m. Prahy, stejně tak jako chybí požadavek na posouzení umísťování ve veřejném prostoru, úprav okolního prostředí a kvality uměleckého díla vyšším či odbornějším orgánem, než je stavební úřad. Dalším problémem, jak v případě městských částí, tak v případě soukromých iniciativ, je řešení následného vlastnictví, se kterým souvisí správa díla po jeho umísťování.

[04] Miloslav Chlupáč, *sochařské doplnění vstupu*, 1972

[05] Věra Machoninová, *„odvětrávací komíny“* - DBK, 1980

2.3 Hlavní problémy, na které program reaguje

Problémy, na které Program reaguje, popisuje podrobně plug-in Manuálu¹⁰. V současnosti v Praze vzniká málo kvalitních a inovativních uměleckých děl a site-specific intervencí ve veřejném prostoru, a naopak dochází k „zanášení“ veřejného prostoru díly nízké kvality umísťovanými bez ohledu na kontext (zejména v centrální části Prahy). Umění ve veřejném prostoru je často chápáno úzce a konzervativně a v oficiálním diskurzu pak vítězí spíše konvenční představy.

ZA PŘÍČINY PROBLÉMU PAK MŮŽEME OZNAČIT

- Zrušení nástroje 4% financování a podpory vzniku uměleckých děl v rámci státních stavebních zakázek po roce 1990 a jeho nenahrazení nástrojem novým.
- Do nedávné doby nereflektovaná hodnota kulturního kapitálu jako důležité komponenty rozvoje a konkurenceschopnosti hl. m. Prahy.
- Neexistující koncepce pro umění ve veřejném prostoru trvalé i dočasné povahy na státní i městské úrovni a chybějící systémová podpora.
- Nedostatečné financování vzniku, realizace a správy stávajících děl ve veřejném prostoru z rozpočtu hl. m. Prahy.
- Nekoordinovanost při vzniku nových děl ve veřejném prostoru mezi hl. m. Praha a jeho institucemi, státními institucemi, městskými částmi i soukromými iniciativami.
- Absence aktivní edukace veřejnosti a propagace současného umění a jeho vývoje.

¹⁰ Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy, Plug-in→Manuál tvorby veřejných prostranství. Praha: IPR Praha, 2018, s. 18–19.

[06] Jiří Novák, *Dálky/Distances*; pohyblivá struktura na náměstí sídliště Novodvorská; 1963, Praha/Novodvorská

3/ZÁKLADNÍ PRINCIPY PROGRAMU

3.1 Cíle a opatření Programu Umění pro město

CÍL 1:

Umění ve veřejném prostoru Prahy je kvalitní, současné a v promyšleném vztahu s prostředím. Pražský veřejný prostor nabízí veřejnosti aktuální konfrontaci mezi uměleckými historickými památkami a současným výtvarným a vizuálním uměním. Nové umělecké intervence vznikají po celé ploše města, nesoustředí se pouze na centrum nebo širší centrum, aktivizují a socializují zanedbaná prostranství. Posiluje se význam a vnímání hodnoty současného umění ve veřejném prostoru, zejména budováním odborného a veřejného dialogu mezi umělci, architekty, designéry, teoretiky umění, historiky a širokou veřejností. V dialogu jsou reflektovány proměny společnosti a kultury, které se odrážejí v umělecké tvorbě.

OPATŘENÍ:

- Vytvářet podmínky pro veřejnou diskusi a informovanost o umění ve veřejném prostoru a dostupnosti veřejného prostoru pro kulturní dění v širších souvislostech.
- Vytvářet koncepční podklady pro umění ve veřejném prostoru hl. m. Prahy zohledňující celé území města jako základního podkladu pro rozhodování v rámci Programu Umění pro město, včetně identifikace vhodných míst pro dočasné a trvalé intervence.
- Zajistit dostatečnou a atraktivní propagaci vypisovaných soutěží pro hlásící se umělce.

NAVRHOVANÉ MĚRITELNÉ INDIKÁTORY NAPLŇOVÁNÍ CÍLE:

- počet a kvalita nových děl a dočasných intervencí
- pozitivní přínos pro prostředí
- distribuce projektů v území
- renomé umělců, českých i zahraničních, kteří se účastní výtvarných soutěží
- reflexe děl v (nejen) odborných médiích v ČR i zahraničí

CÍL 2:

Praha aktivně iniciuje a realizuje umění ve veřejném prostoru a buduje udržitelné finanční zdroje HL. m. Praha disponuje dostatečnými finančními i lidskými kapacitami na vznik a správu nových uměleckých děl i na správu děl již existujících. HL. m. Praha má také dostatečné kapacity na koordinaci a poradenství pro různé realizátory a investory. Procesy, které vedou ke vzniku děl, jsou koncepční a transparentní. Pro kvalitní rozhodování o nových projektech existují kvantitativní i kvalitativní data o umění ve veřejném prostoru v území, která jsou analyzována, vyhodnocována a snadno dostupná expertům, veřejnosti i veřejné správě.

OPATŘENÍ:

- Zajistit stabilní finanční prostředky z rozpočtu města pro Program Umění pro město jako samostatnou alokaci v rozpočtu města a jejich převoditelnost do dalších let.
- Zmapovat a analyzovat současný stav umění veřejném prostoru hl. m. Prahy a zajistit dostupnost těchto informací pro různé účely a jejich aktualizaci.
- Zajistit transparentní procesy vedoucí ke vzniku díla, včetně garance a kontroly implementace pravidel realizace díla dle Zásad a principů zajištění kvality, dle Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy a jeho plug-inů.
- Zajistit součinnost Komise pro umění ve veřejném prostoru RHMP, výkonného garanta a odborného garanta Programu s městskými investory.
- Zajistit dostatečné odborné kapacity v GHMP pro přípravu odborných podkladů, konzultací a koordinačních služeb pro výkonného garanta Programu KUC MHMP, Komisi pro umění ve veřejném prostoru RHMP, městské investory i veřejnost.
- Zajistit informovanost a vzdělávání městských investorů, pracovníků MHMP podílejících se na realizaci Programu Umění pro město, zainteresovaných odborů městských částí a politické reprezentace v oblasti výtvarných a výtvarně architektonických soutěží.

NAVRHOVANÉ MĚRITELNÉ INDIKÁTORY NAPLŇOVÁNÍ CÍLE:

- řádově konstantní výše alokovaných prostředků z rozpočtu města
- funkční kapacity institucionálního zázemí – kladná zpětná vazba pracovníků
- počet a kvalita nových děl a intervencí
- počet a kvalita realizovaných oprav děl stávajících
- kladná zpětná vazba od účastníků soutěží i investorů
- kladné ohlasy v médiích k transparentnosti procesů

[07] sochaři David Moješčík a Michal Šmeral a architekti Jiří Gulbis a Miroslava Tůmová, *Památník Operace Anthropoid*; 2009, Praha/Bulovka
příklad pomníku vzniklého na základě výtvarně-architektonické soutěže vypsané MČ Praha 4

CÍL 3:

PRAŽSKÁ VEŘEJNOST I NÁVŠTĚVNÍCI MĚSTA AKTIVNĚ REAGUJÍ NA NOVÉ UMĚLECKÉ POČINY V PROSTORU MĚSTA

Umění ve veřejném prostoru přitahuje návštěvníky a diváky, kteří nenavštěvují výstavy a galerie současného umění. Umělecké projekty zvyšují zájem veřejnosti o kvalitu veřejných prostranství v bezprostředním okolí. Existuje vyšší povědomí o současné umělecké scéně české i mezinárodní, negativistické postoje veřejnosti k novým formám umění jsou mírnější. Obraz historického města s množstvím památek je obohacen o projevy současného umění, které navazují na minulost a pokračují v budování paměti i prestiže hlavního města jako kulturní metropole.

OPATŘENÍ:

- Zajistit propagaci Programu Umění pro město a jeho výstupů směrem k veřejnosti, obyvatelům i návštěvníkům, např. zřízení webové mapy/aplikace s uměleckými objekty ve veřejném prostoru.
- Sledovat a vyhodnocovat proměny postoje obyvatel i návštěvníků k umění ve veřejném prostoru Prahy.
- Iniciovat projekty intervencí ve veřejném prostoru (včetně dočasných), které budou mít potenciál pro kvalitní cestovní ruch a inovaci značky Praha.
- Zajistit možnosti podávat podněty k realizaci děl od organizované i neorganizované veřejnosti, jejich vyhodnocení a postoupení k realizaci.
- Ve vhodných případech aktivně zapojovat místní veřejnost do iniciačních fází konkrétních projektů, jejichž realizaci navrhne komise, zejména při výběru motivu, tématu i místa díla.

NAVROVANÉ MĚRITELNÉ INDIKÁTORY NAPLŇOVÁNÍ CÍLE:

- reakce veřejnosti na sociálních sítích a v médiích
- změna mapy nejčastěji fotografovaných míst ve městě
- pozitivní přijetí nových děl místní veřejností
- rostoucí zájem veřejnosti o nabízené edukační a animační aktivity – programy odborných institucí

3.2 Oblasti podporované Programem Umění pro město

POŘÍZENÍ UMĚLECKÉHO DÍLA TRVALÉ POVAHY V RÁMCI KONKRÉTNÍCH INVESTIC MĚSTA

V rámci investic z rozpočtu hl. m. Prahy budou umělecká díla trvalého charakteru v rámci Programu pořizována zejména v souvislosti s realizací nových veřejných budov a souvisejících veřejných prostranství, komplexní rekonstrukcí/revitalizací veřejných budov a souvisejících veřejných prostranství, realizací nových veřejných prostranství, komplexní rekonstrukcí/revitalizací veřejných prostranství. Není vhodné pořizovat trvalé umělecké dílo v souvislosti s dílčí výstavbou/rekonstrukcí nebo opravou technické infrastruktury, není-li tato součástí komplexní výstavby/obnovy celého veřejného prostranství.

POŘÍZENÍ UMĚLECKÉHO DÍLA NA VYTIPOVANÁ MÍSTA NA ZÁKLADĚ PODNĚTŮ

Jedná se o iniciace soutěží a projektů bez vazby na konkrétní investice na základě podnětů městských částí, veřejnosti a městských organizací. Umožňuje kofinancování projektů iniciovaných městskými částmi, pokud městská část splní konkrétní pravidla programu. Občanské iniciativy a veřejnost spolupracují při iniciaci projektů s městskými částmi.

VZDĚLÁVÁNÍ A INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI

Nezbytnou součástí Programu Umění pro město je informování veřejnosti o aktivitách, vytváření edukativních programů pro různé cílové skupiny s cílem vzdělávat a připravovat laickou veřejnost na vstup současného umění do veřejného prostoru, školení pracovníků pro komunikaci s veřejností atp. Doporučujeme proto navýšit rozpočet GHMP, která by měla tuto agendu zajistit. Součástí koncepčního přístupu ke vzdělávání a informování jsou např. tyto činnosti:

- vytvoření informačního kanálu pro program – web, sociální sítě
- vytvoření komunikační strategie Programu Umění pro město
- medializace; informování odborné i laické veřejnosti
- vzdělávání a osvěta v oblasti umění ve veřejném prostoru
- školení pracovníků městských částí
- pořádání vzdělávacích akcí, procházek, výstav a workshopů

3.3 Beneficienti Programu Umění pro město

VEŘEJNOST V KONKRÉTNÍCH MÍSTECH

Realizace uměleckého díla či intervence v konkrétním místě zvyšuje atraktivitu místa pro obyvatele, posiluje jejich identifikaci s místem, podněcuje neformální a formální veřejnou diskusi, vtahuje do veřejného dění, přináší setkání s uměním a tím, „co je neobvyklé“ v dobře známé každodennosti a praktickém využívání nejbližšího veřejného prostoru.

VEŘEJNOST A TURISTÉ V CENTRU MĚSTA

Realizace uměleckých děl či intervencí v centru města, zejména v památkové rezervaci, umožňuje místním vstupovat do veřejného prostoru, provokuje interakci s kulturním dědictvím (interakci minulosti, současnosti a budoucnosti) a veřejnou i odbornou debatu k těmto tématům. Návštěvníkům Prahy ukazuje jinou tvář než historickou kulisu.

VEŘEJNOST A TURISTÉ MIMO CENTRUM MĚSTA

Realizace uměleckých děl či intervencí mimo centrum města naplňuje cíle Strategického plánu hl. m. Prahy – zvyšovat a vyrovnávat kvalitu života v centru a na okraji města. Preference a cílená snaha o umístění výrazných a inovativních uměleckých děl od uznávaných českých i zahraničních umělců mimo památkovou rezervaci podpoří identifikaci obyvatel lokality se svým okolím i rozložení kulturních cílů a aktivit návštěvníků Prahy. Vytváří nové oblasti a směr atraktivních, cíleně vyhledávaných turistických bodů mimo přetížené historické centrum.

UMĚLCI

Program umělcům přinese nové zakázky a příležitosti k uplatnění nápadů podle transparentních pravidel spolu se zajištěním preference kvality při výběru a s dostatečnou finanční kapacitou na návrh i realizaci díla. Přeruší současnou izolaci výtvarné umělecké obce a přinese možnosti vstupu volné umělecké tvorby do veřejného prostranství. Tento proces dlouhodobě povede k vyšší kvalitě a společenské prestiži umělecké scény u nás.

ARCHITEKTI

Architektům Program přinese jasnější pravidla pro spolupráci s umělci na městských zakázkách. Program umožní spolufinancovat oboustranně prospěšnou spolupráci nezávisle na investičních prostředcích městských zakázek. Obohatí příslušníky obou oborů o možnosti vzájemné spolupráce a ovlivňování.

ŘEMESLNÍCI A DALŠÍ SLUŽBY (ŠTUKATÉŘI, SLÉVÁRNÍ, FIRM ZAJIŠŤUJÍCÍ TRANSPORT APOD.)

Realizace uměleckých děl ve veřejném prostoru s sebou přináší poptávku po drobnějších a pružně reagujících dodavatelích, subdodavatelích a výrobcích. Využívání neobvyklých materiálů, netypizovaných architektonických prvků nebo navrhování zcela nestandardních řešení a konstrukcí klade velké nároky na kreativitu drobných živnostníků, výtvarníků i řemeslníků. Pomáhá oživit a udržet tradiční a netradiční řemesla a technologie.

SOUKROMÉ INICIATIVY NEZISKOVÉ A VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÉ POVAHY

Aktivní veřejnosti Program přinese nové možnosti financování jejich podniků a jasná pravidla pro výběr podniků, návrh, výběr a realizaci díla. Aktivity veřejnosti se mohou projevit následně i v jiných oblastech života společnosti.

MĚSTSKÉ ČÁSTI

Městským částem Program přinese nové možnosti financování vzniku i správy nových děl a jasná pravidla pro jejich vznik, realizaci, umístění i vlastnictví. Poskytne příležitost pro aktivní kontakt s veřejností.

MĚSTSKÉ INSTITUCE A MĚSTŠTÍ INVESTOŘI

Městským institucím a investorům Program přinese dostatek financí na procesy spojené s tvorbou a výběrem návrhu i realizací a správou děl a dále jasná pravidla pro vznik, umístění děl nových i již realizovaných, které mají instituce ve správě.

4/IMPLEMENTACE PROGRAMU

4.1 Institucionální zajištění

Institucionální zázemí Programu Umění pro město je formováno tak, aby umožnilo věcnou a odbornou zdatnost a zároveň maximální efektivitu a flexibilitu naplňování jeho cílů a řízení s minimálními náklady na straně veřejné správy. Koordinace Programu je proto zajištěna z interních zdrojů Magistrátu hl. m. Prahy a skrze městem zřízené instituce.

Institucionální zajištění řeší čtyři složky: složku financování, složku výkonnou a odbornou, koncepční a ideovou a složku realizační v okamžiku fyzické realizace díla.

Financování realizace Programu zajišťuje Odbor kultury a cestovního ruchu Magistrátu hl. m. Prahy z vytvořené rezervy u kapitálových výdajů kap. 0662 na realizaci uměleckých děl ve veřejném prostoru.

Doporučení k uvolnění prostředků navrhuje odborná Komise pro umění ve veřejném prostoru Rady hl. města Prahy, která je poradním orgánem Rady hl. m. Prahy. Komise posuzuje žádosti o umístění či pořízení uměleckého díla. Doporučuje Radě hl. m. Prahy proces vedoucí k pořízení díla a objem uvolněných prostředků na realizaci díla. Dohlíží na to, aby posuzované projekty byly pořízeny v souladu s principy a zásadami pořízení návrhu a umístění uměleckého díla dle plug-inu Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy. Tajemník Komise zajišťuje organizačně a administrativně činnost Komise pro umění ve veřejném prostoru Rady hl. m. Prahy a propojení s odborem kultury a cestovního ruchu Magistrátu hl. m. Prahy.

Výkonnou a odbornou garanci Programu Umění pro město a celkovou institucionální podporu zajišťuje Galerie hl. m. Prahy, která poskytuje metodické a odborné vedení Programu

pro všechny žadatele a městské investory. Spravuje a edituje web i další informační platformy k Programu a jeho propagaci. Zajišťuje vedení soupisu a pasportizace uměleckých děl ve veřejném prostoru a jeho veřejný portál. Galerie hl. m. Prahy spolupracuje s dalšími garanty a partnery Programu Umění pro město na koncepčních podkladech, buduje metodické centrum pro umění ve veřejném prostoru, připravuje každoroční projekty dočasných uměleckých instalací ve veřejném prostoru, organizuje edukační programy pro širokou veřejnost všech věkových kategorií, vypisuje výzvy a veřejné výtvarné soutěže pro umělce, vydává tištěné propagační materiály Programu Umění pro město, spravuje a edituje webové stránky programu a pasportizace (Mapa veřejné plastiky), věnuje se výzkumné činnosti, pořádá konference a metodická školení, výsledky výzkumu a odborné činnosti zveřejňuje a vydává tiskem i elektronicky.

Odborný partner Programu je Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, který spolupracuje na posuzování žádostí jednotlivých žadatelů o realizaci či umístění díla ve veřejném prostoru, navrhuje vlastní podněty na vhodné lokality pro umělecké dílo, zajišťuje koordinaci s novými investičními záměry města a implementaci programu již od fáze ideových studií. Zároveň poskytuje odbornou podporu Galerii hl. m. Prahy při tvorbě koncepčních dokumentů.

Odpovědnost za realizaci může převzít Galerie hl. m. Prahy nebo městský investor, kteří řeší investice do veřejného prostoru, a to vždy na základě doporučení Komise a po odsouhlasení procesu Rady hl. m. Prahy. Veškerá takto pořízená díla ve veřejném prostoru bude následně spravovat buď městský investor, městská část nebo Galerie hl. m. Prahy dle předem připravené a schválené projektové dokumentace.

4.2 Komise pro umění ve veřejném prostoru Rady hl. m. Prahy

Komise má lichý počet členů, je složena z nezávislé a závislé části. Závislou část reprezentují zástupci města – např. zástupce za památkovou péči, výstavnictví, cestovní ruch a zahraniční vztahy Zastupitelstva hl. m. Prahy (dále ZHMP), zástupce IPR Praha, GHMP a OPP MHMP. Nezávislí členové jsou nominováni respektovanými veřejnými a nezávislými odbornými institucí, které působí v oblasti výtvarného umění a architektury. Každá instituce nominuje jednoho respektovaného odborníka, který nemusí být reprezentantem instituce. Rolí odborníka je hájit kvalitu výsledných děl a transparentnost procesů, nikoliv zájmy instituce. Počet nezávislých členů bude vždy převyšovat počet závislých členů. Tajemníkem komise je jmenovaný zástupce MHMP.

Vodítkem pro nominaci konkrétních odborníků je preference těchto zastoupených profesí: výtvarník, kurátor, teoretik, architekt, urbanista, historik, památkář, sociolog, publicista, pedagog apod. (s přihlédnutím k žádoucímu mixu odborností).

Komise kromě posuzování předložených žádostí schvaluje písemný dokument evaluace Programu Umění pro město, iniciuje následnou aktualizaci Programu Umění pro město připravený výkonným garantem na základě evaluace. Garantuje odbornou erudici, celkovou image a důvěryhodnost Programu, podporuje zviditelnění Programu i vzniklých děl, spolupracuje s médií. Kromě stálých členů jsou na setkání Komise zváni městští investoři nebo experti MHMP a jeho organizací, případně zástupci městských částí a další odborníci.

Komise pro umění ve veřejném prostoru spolupracuje s dalšími komisemi RHMP, které se zabývají veřejným prostorem či provozováním veřejných prostranství. Komise posuzuje všechny podněty a požadavky týkající se dočasných umístění nebo provozování vizuálních výtvarných děl hmotné i nehmotné povahy ve veřejném prostranství Prahy během kulturních akcí, festivalů, trhů. Odborně zdůvodňuje své stanovisko.

4.3 Povaha financí Programu Umění pro město

Do této doby byly finance určeny pouze na realizaci nových trvalých uměleckých děl. Po zkušenostech s fungováním programu je nutné uvažovat nad odlišným způsobem financování z Programu. Je potřeba rozdělit alokovanou částku na běžné a investiční výdaje tak, aby bylo možné z Programu financovat celý proces pořízení díla (včetně koncepční přípravy, soutěže, pořízení projektové dokumentace, apod.), pořízení dokumentace procesu realizace s cílem informovat veřejnost, realizaci potřebných vzdělávacích a osvětových aktivit a pokrytí nákladů spojených s údržbou děl nových.

4.4 Monitoring, evaluace a aktualizace

Program bude evaluován jednou ročně. Evaluaci provádí Komise pro umění ve veřejném prostoru na základě podkladů zpracovaných pracovištěm na KUC MHMP ve spolupráci s odbornými institucemi. Způsob monitoringu, evaluace a aktualizace bude dále rozpracován.

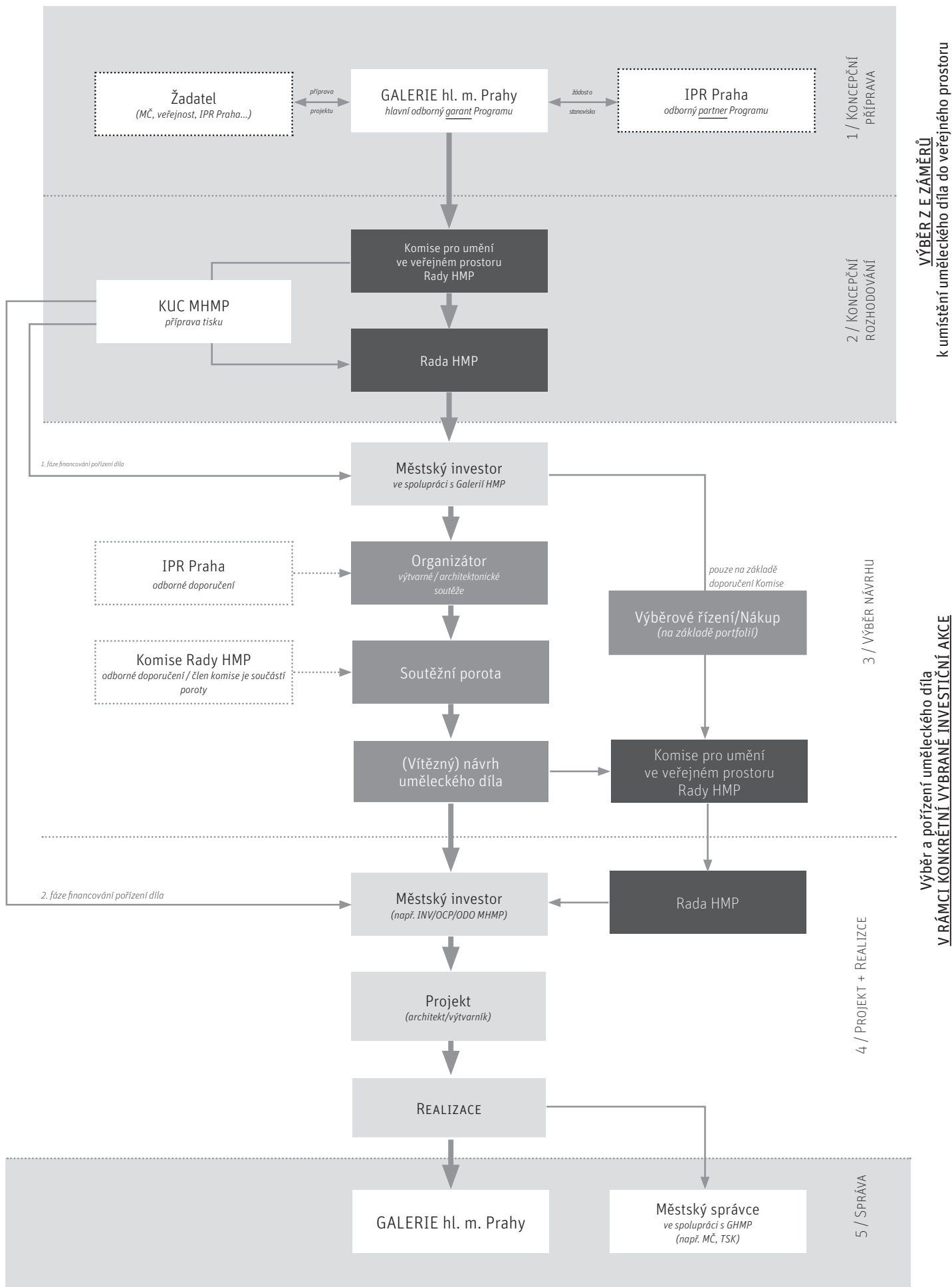
4.5 Organizační struktura Programu Umění pro město

FÁZE procesu (viz schéma)	NÁZEV organizace/subjektu	ROLE organizace/subjektu	NÁPLŇ ČINNOSTI
2, 3, 4	Odbor kultury, zahraničních vztahů a cestovního ruchu KUC MHMP	<ul style="list-style-type: none"> Financování realizace Programu Umění pro město 	<ul style="list-style-type: none"> Správa Rezervy na realizaci uměleckých děl ve veřejném prostoru Zajišťuje evidenci záměrů/podnětů Komunikace a koordinace jednotlivých odborů magistrátu a městských investorů
2, 4	Rada hl. m. Prahy	<ul style="list-style-type: none"> Výkonný orgán města volený ZHMP 	<ul style="list-style-type: none"> schvaluje Komisi doporučený výběr umístění a návrh procesu pořízení díla a jeho financování úkoluje usnesením jednotlivé městské investory a organizace dle doporučení Komise
2, 3, 4	Komise pro umění ve veřejném prostoru RHMP	<ul style="list-style-type: none"> Poradní orgán RHMP zajišťující kontinuální koncepční a odborný přístup k dané problematice 	<ul style="list-style-type: none"> vybírá na základě podkladů od tajemníka konkrétní investiční akce a záměry pro umístění výtvarného díla a předkládá je RHMP ke schválení doporučuje způsob procesu pořízení uměleckého díla v rámci konkrétní investice a předkládá je RHMP ke schválení doporučuje dílčím investorům nezávislou část poroty soutěže o návrh inicijuje realizaci děl dle Konceptce umění ve veř. prostoru, doporučuje k realizaci podněty od městských částí a aktivní veřejnosti a předkládá je RHMP ke schválení konzultuje koncepční přípravu dílčích soutěží o návrh zajišťuje koncepční přístup města v oblasti umění ve veřejném prostoru nad rámec Programu Umění pro město informuje Výbor kultury doporučení komise (schválené RHMP) je závazné pro odbory MHMP a organizace čerpající finance z rozpočtu města (pozemky ve vlastnictví hl. m. Prahy); rozhodnutí komise jsou vždy písemně odůvodněna
-	Zastupitelstvo hl. m. Prahy	<ul style="list-style-type: none"> Přímo volený výkonný orgán 	<ul style="list-style-type: none"> schvaluje v rozpočtu kapitolu pro nakládání s výtvarným uměním ve veřejném prostoru na daný rok
1, 3	Výbor pro kulturu**	<ul style="list-style-type: none"> Poradní orgán ZHMP, zřizovaný ZHMP 	<ul style="list-style-type: none"> může přinášet podněty pro vznik uměleckého díla/pomníku v Praze spolupracuje s Komisí pro umění ve veřejném prostoru RHMP a s GHMP na tvorbě Konceptce umění ve veřejném prostoru informuje GHMP a Komisi pro umění ve veřejném prostoru RHMP o svých záměrech a cílech v oblasti umění ve veřejném prostoru
1, 3, 5	Galerie hl. m. Prahy	<ul style="list-style-type: none"> Výkonný a hlavní odborný garant Programu Správce veřejné plastiky v majetku hl. m. Prahy Kurátor umění ve veřejném prostoru 	<ul style="list-style-type: none"> garantuje činnosti k naplňování Programu Umění pro město medializace Programu, informování veřejnosti, tvorba komunikační strategie, edukace evaluace, výroční zprávy Programu Umění pro město metodická podpora městskému investorovi při přípravě zadání a organizaci architektonické/výtvarné soutěže/výběrovém řízení vypracovává prováděcí metodiku spolupracuje na tvorbě Konceptce umění ve veřejném prostoru spravuje stávající a nově pořízená díla zpracovává a eviduje katalog uměleckých děl ve veřejném prostoru zajišťuje kurátorskou činnost, konzultační servis a odborné materiály pro informování veřejnosti, komunikační strategii a edukaci spolupracuje na zadání soutěže a při přípravě soutěžních podkladů v rámci jednotlivých soutěží o návrh může být vyhlášovatelem soutěže může být i investorem realizace uměleckého díla a jeho následným správcem
1, 3	IPR Praha	<ul style="list-style-type: none"> hlavní koncepční pracoviště hl. m. Prahy v oblasti architektury, urbanismu, rozvoje, tvorby a správy města 	<ul style="list-style-type: none"> spolupracuje na tvorbě Konceptce umění ve veřejném prostoru zpracovává katalog stávajících um. objektů na veřejných prostranstvích do ÚAP (ve spolupráci s GHMP) a spravuje datovou vrstvu „umění ve veřejném prostoru“ přináší a posuzuje podněty z hlediska celkové koncepce veřejného prostoru spolupracuje s investorem a dalšími zainteresovanými subjekty na přípravě zadání (předmětu) dílčí soutěže o návrh a při přípravě soutěžních podkladů doporučuje Komisi a městským investorům, které investiční akce mají být řešeny soutěží o návrh může být organizátorem soutěže o návrh, např. u celoměstsky významného prostranství
3, 4	Městský investor (např. OTV/INV/ OCP MHMP aj.)	<ul style="list-style-type: none"> investor dané akce, jejíž součástí bude umístění výtvarného díla (odbor MHMP nebo městská organizace, která čerpá prostředky z rozpočtu hl. m. Prahy) 	<ul style="list-style-type: none"> vydává stanovisko k návrhům projektů od jiných subjektů (spolky, umělec, občan, atd.) navrženým na území dané městské části zajišťuje koordinaci a celkový proces pořízení díla v návaznosti na konkrétní městskou investici koordinuje projektanta, architekta, výtvarníka, dodavatele a další je vyhlášovatelem dílčí soutěže o návrh/schvaluje soutěžní podmínky/složení poroty informuje Komisi pro umění ve veřejném prostoru RHMP a IPR Praha o připravovaných akcích z hlediska přípravy a koncepčního postupu k umístění výtvarných děl ve veřejném prostoru implementuje požadavek integrace um. díla již do zadání investice do veřejného prostoru spravuje nově pořízená umělecká díla na území dané městské části
3	Organizátor soutěže o návrh	<ul style="list-style-type: none"> externí organizace zajišťující organizaci a administraci soutěže dle podmínek ČKA 	<ul style="list-style-type: none"> organizátora objednávají s cílem zajištění průběhu soutěže jednotliví městští investoři v případě dílčích soutěží o návrh
3	Poroty jednotlivých soutěží o návrh	<ul style="list-style-type: none"> posuzuje návrhy v rámci soutěží o návrh složení poroty (9 členů)***; závislí – 4 zástupci města; nezávislí – 5 odborníci, z toho jeden architekt a jeden odborník na umění 	<ul style="list-style-type: none"> porotu sestavuje vyhlášovatel soutěže ke konkrétnímu účelu (na míru danému záměru) a dle metodiky ČKA a dle metodiky Programu nezávislá část poroty dané soutěže o návrh zajišťuje odborné posouzení konkrétního soutěžního návrhu pro konkrétní místo

** Výbor pro kulturu, pam. péči, výstavnictví, cest.ruch a zahraniční vztahy ZHMP

*** Viz Tabulka složení Komise/Poroty

4.6 Schéma odpovědností Programu / procesu výběru investice a um. díla a jeho realizace

Legenda:

Hlavní linie procesu
 Garance / zadání / výzva
 Podpora / plnění / zpět. vazba

5/ PRAVIDLA POŘÍZENÍ TRVALÉHO UMĚLECKÉHO DÍLA V RÁMCI PROGRAMU

PRAVIDLA, PRINCIPY A ZÁSADY UVEDENÉ V TÉTO KAPITOLE MUSÍ BÝT DODRŽOVÁNY A RESPEKTOVÁNY V RÁMCI PROGRAMU UMĚNÍ PRO MĚSTO.

5.1 Zásady a principy zajištění kvality

KVALITA A ROZMANITOST VZNIKAJÍCÍCH DĚL¹¹

- Kvalita má přednost před kvantitou – smyslem Programu není zaplnění veřejných prostranství Prahy množstvím uměleckých artefaktů pochybné kvality (zároveň však nejdražší automaticky neznamená nejlepší).
- Umělecká díla pořizovaná do veřejného prostoru zohledňují architektonicko-urbanistický, sociální a ideový kontext místa – zvyšují kvalitu a posilují identitu místa.
- Základním kritériem posouzení kvality díla je vědomý vztah díla, prostoru a diváka:
 - kvalita díla z hlediska ztělesnění ideje, ideového kontextu místa a komunikace s publikem
 - kvalita díla z hlediska reflexe prostorových, funkčních a provozních vztahů daného místa
 - výtvarná forma a řemeslná kvalita samotné intervence
 - kvalita díla ve vztahu k historickému významu a památkovému kontextu prostoru, zohlednění přítomnosti dalších výtvarných děl v místě a okolí
- V souvislosti s výše zmíněným Programem jsou z hlediska děl trvalých preferovány umělecké intervence v souvislosti s revitalizací celého prostoru.
- Preferována jsou díla, která reprezentují hodnoty současné společnosti a „hovoří“ současným jazykem.
- Program podporuje různorodost současných uměleckých přístupů – abstraktní a efemerní (např. audio-vizuální) instalace, intervence na pomezí architektury a umění, intervence jako nedílná součást architektury prostoru, apod. – neomezuje se představou „figury na piedestalu“.

KVALITNÍ A TRANSPARENTNÍ PROCES POŘÍZENÍ DÍLA¹²

- Program zajišťuje odbornou garanci a financování všech fází procesu pořizením umělecké intervence (koncepční příprava, výběr autora a díla, projekt, realizace a definování správy a údržby díla).
- Preferovaným (transparentním) způsobem výběru autora a díla je soutěž.
- Program zajišťuje kontinuální kvalitu uměleckých vstupů do města právě skrze kvalitní a erudovaný proces výběru autora a pořizením uměleckého díla – jediné tak budou lokální i mezinárodní umělci motivováni na Programu participovat, tj. zúčastňovat se výzev a výtvarných soutěží.
- Kvalitu výběru děl garantuje odborně a společensky respektovaná expertní k tomuto účelu zřízená:
- odborná Komise RHMP pro umění ve veřejném prostoru – zajišťující kontinuální koncepční a kvalitativní přístup hl. města k dané problematice,
- odborná nezávislá část poroty konkrétní výtvarné/architektonicko-výtvarné soutěže, zajišťující nezávislé posouzení konkrétního záměru k danému místu; součástí závislé části poroty je vždy jeden zástupce Komise RHMP.
- Vzhledem k tomu, že tvorba díla pro konkrétní městský prostor není čistě výtvarnou disciplínou, cílí Program na spolupráci architekta a výtvarníka v procesu návrhu a realizace intervence.

¹¹ Kritéria kvality jsou podrobněji definována v plug-inu Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy, Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy v kapitole D, s. 45–56.

¹² Kritéria kvality pořizením a podrobně popsání procesů jsou definována v plug-inu Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy, Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy v kapitole E, s. 59–89.

5.2 Proces pořízení uměleckého díla do veřejného prostoru

Pořízení uměleckého díla do veřejného prostranství je proces, který zahrnuje několik fází. Z tohoto důvodu je nutné v rámci Programu Umění pro město zajistit před samotnou realizací také odpovídající koncepční přípravu záměru, odpovídající způsob výběr autora a díla a zpracování projektové dokumentace pro získání patřičných povolení.

Program dle základních principů kvality cílí na spolupráci architekta a výtvarníka. Vzájemný dialog obou profesí je cestou k uspokojivému výsledku – rolí architekta je vyhodnotit zejména prostorový kontext místa jako celku (provozní, kompoziční, funkční a technické vztahy) a jeho rozvojový potenciál, rolí umělce/výtvarníka je pak interpretovat identitu místa, reagovat intervencí na prostorové, dějové a ideové vlastnosti prostoru. Samotná instalace uměleckého díla nepřináší automaticky kvalitu veřejného prostranství, potřebné je řešit prostor jako celek, kterého je objekt dílčím komponentem, proto by spolupráce architekta a umělce měla probíhat ideálně v rámci celého procesu projektu.

Vzhledem k tomu, že prioritou Programu je realizovat umělecká díla ve veřejném prostoru „na míru“ konkrétnímu místu, je důležitým aspektem, v jaké fázi projektu tvorby nebo obnovy veřejného prostranství lze do projektu vstoupit s výtvarným záměrem.

ÚČAST VÝTVARNÍKA V PROJEKTU V RÁMCI PROCESU POŘÍZENÍ DÍLA DO VEŘEJNÉHO PROSTORU LZE ZAJISTIT NÁSLEDUJÍCÍM ZPŮSOBEM:

1) VÝTVARNÍK JE SOUČÁSTÍ TÝMU V ARCHITEKTONICKÉ SOUTĚŽI / TÝMU ZPRACOVATELE STUDIE

- preferovaná varianta
- architekt a výtvarník tvoří tým od počátku projektu – tzn. už v rámci tvorby soutěžního návrhu na celkovou podobu veřejného prostranství / veřejné stavby (požadavek je definován v rámci soutěžních podmínek) nebo v rámci tvorby studie (požadavek je definován v zadání studie)
- rizikem této varianty je snížená transparentnost procesu výběru autora uměleckého díla (částečně je odborná garance posouzení uměleckého díla zajištěna v rámci architektonické soutěže na celek, kdy je odborně posuzován návrh včetně výtvarné intervence)
- výhodou naopak je, že umělec a architekt spolupracují velmi úzce a intervence je tak skutečnou součástí výsledku – vzniká současně s architektonickým návrhem;

2) SAMOSTATNÁ VÝTVARNÁ SOUTĚŽ – VE FÁZI MEZI STUDIÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ (PŘÍP. DŮR) A DSP

- preferovaná varianta
- architekt jako autor návrhu stavby, např. revitalizace prostranství, je jedním z porotců samostatné výtvarné soutěže, která je vyhlášena po vypracování studie (příp. po získání územního rozhodnutí), tak aby vítězný návrh byl znám nejpozději do zahájení zpracování DSP projektu, proto aby bylo možné uměleckou intervencí zahrnout jako plnohodnotnou součást celkového projektu do dokumentace ke stavebnímu povolení;

3) SAMOSTATNÁ ARCHITEKTONICKO-VÝTVARNÁ SOUTĚŽ

- preferovaná varianta
- v případě umělecké intervence do stávajícího prostoru je do poroty soutěže primárně osloven původní autor prostoru; není-li zřejmý (dohledatelný nebo dostupný), zasedne v porotě architekt (se zkušeností s navrhováním obdobných veřejných prostranství) samostatné výtvarné soutěže o návrh umělecké díla
- v zadání soutěže musí být kladen důraz na řešení celého prostoru a začlenění uměleckého díla do prostředí, proto je potřeba již v rámci soutěžních podmínek, aby součástí soutěžního týmu byl i autorizovaný architekt;

4) VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ/ZAKOUPENÍ DÍLA

- výjimečná varianta, pouze v odůvodněných případech na základě doporučení Komise RHMP pro umění ve veřejném prostoru.

DALŠÍ DOPORUČENÍ V KONTEXTU TĚCHTO PRAVIDEL:

- už v zadání jednotlivých projektů/architektonických soutěží, které splňují svým charakterem poptávku pro umístění uměleckého díla v řešeném veřejném prostoru, by měl být obecně definován (např. ve variantách) prostor pro umístění uměleckého díla/prvek návrhu vhodný k uměleckému ztvárnění, tak aby byla zajištěna kvalita umělecké intervence ve vztahu k architektonicko-urbanistickému, sociálnímu a ideovému kontextu místa (viz také Zásady a principy zajištění kvality);
- vytipování místa nebo prvků pro umělecké ztvárnění a definování základních principů, které by se v umělecké intervenci měly zohlednit již ve fázi studie, umožní následné vypsání samostatné výtvarné soutěže (např. ve fázi mezi DŮR a DSP).

[08] Petr Janda, Aleš Kubalík, Jakub Našinec, Josef Kocián, Veronika Sávová,
Památník obětem komunismu; realizace 2006, architektonicko-výtvarná
soutěž 2003, Liberec
*příklad umístění památníku včetně komplexní úpravy
veřejného prostранství/parku na základě architektonicko výtvarné soutěže*

5.3 Pořízení díla v souvislosti s investicemi města

Je-li Program umění pro město přednostně určen na realizaci uměleckých děl v souvislosti s konkrétními městskými investicemi do veřejného prostoru, pak je potřeba odborně a s ohledem na kvalitní rozvoj veřejných prostranství vybrat, u kterých konkrétních investičních záměrů města bude Program uplatněn. V rámci Programu Umění pro město se nepředpokládá, že nutně každá investiční akce z rozpočtu hl. m. Prahy musí mít implementované umělecké dílo z alokované rezervy. Je však žádoucí, aby investiční projekty hl. m. Prahy využívaly Program jako nástroj cílené podpory umění především na veřejných prostranstvích s celostátním až mezinárodním významem.

Záměr a projektový list předkládá Komisi pro umění ve veřejném prostoru investor (nebo garant) investiční akce v dostatečném předstihu (tj. ideálně před zpracováním studie, v rámci zpracování studie nebo ve fázi mezi studií a DÚR). Projekt, který se „může ucházet“ o podporu musí být max. ve fázi DUR (dokumentace pro územní řízení).

Pokud je podnět teprve ve fázi ideového záměru, předkládá Komisi RHMP pro umění ve veřejném prostoru návrh a zadání zamýšlené veřejné výtvarné či architektonicky – výtvarné soutěže. Žádost o uvolnění finančních prostředků na realizaci uměleckého díla bude rozdělena do dvou fází. V první fázi podává žadatel žádost o prostředky na uspořádání soutěže dle pravidel ČKA a pořízení potřebné dokumentace a následně ve druhé fázi na realizaci vítězného díla.

Komise pak rozhoduje o zařazení akce do Programu zejména s ohledem na:

- celkovou vhodnost lokality/prostoru pro uměleckou intervenci
- různorodý způsob pořízení díla
- různorodost vybraných investic
- různorodost vybraných lokalit
- rovnoměrné rozprostření prostředků na umění v rámci města

Komise zároveň pro jednotlivé akce doporučuje konkrétní způsob pořízení uměleckého díla v rámci konkrétní investice (soutěž/nákup/výběrové řízení), doporučuje dílčím investorům nezávislou odbornou část poroty soutěže a poskytuje další odborný komentář dle uvážení. U vybraných akcí je posléze konzultantem přípravy zadání soutěže.

5.4 Pořízení díla na základě podnětu veřejnosti/městské části/aj.

Jedná se o iniciace soutěží a projektů bez vazby na konkrétní investice na základě podnětů městských částí, veřejnosti a městských organizací. Umožňuje kofinancování projektů iniciovaných městskými částmi, pokud městská část splní konkrétní pravidla programu.

Záměr a projektový list předkládá Komisi pro umění ve veřejném prostoru městská část, městská instituce nebo městský investor. Pokud je podnět teprve ve fázi ideového záměru, předkládá Komisi pro umění ve veřejném prostoru návrh a zadání zamýšlené veřejné výtvarné či architektonicko-výtvarné soutěže. Žádost o uvolnění finančních prostředků na realizaci uměleckého díla bude rozdělena do dvou fází. V první fázi podává žadatel žádost o prostředky na uspořádání soutěže dle pravidel ČKA a pořízení potřebné dokumentace a následně ve druhé fázi na realizaci vítězného díla.

V rámci této oblasti je možné žádat o realizace děl trvalé povahy nebo dočasných děl, u kterých se uvažuje o umístění po dobu delší 1 roku. V takovém případě bude realizace dočasného díla podléhat stejným legislativním požadavkům, jako pořízení díla trvalého (tj. musí projít územním řízením a stavebním řízením a splnit všechny legislativní požadavky s ohledem na bezpečnost apod.). V takovém případě musí být již před zhotovením díla smluvně jasně definováno, jakým způsobem a kdy bude dílo odepsáno a odstraněno z místa, např. v případě komplexní revitalizace veřejného prostranství nebo v případě využití materiálů, které ze své povahy nejsou trvalé.

Všechny podněty musí být posouzeny Komisí RHMP pro umění ve veřejném prostoru z hlediska celkové koncepce přístupu města k rozvoji veřejných prostranství, z hlediska kvality apod., teprve na základě odborného vyhodnocení může Komise doporučit záměr k využití financí z Programu umění pro město a v druhé fázi k realizaci.

5.5 Pořízení díla formou přímého nákupu

Zcela výjimečným způsobem je pořízení hotového díla. Preferován je koncepční transparentní postup pořízení formou soutěže. Návrh na zakoupení trvalého díla do konkrétního veřejného prostranství musí být odůvodněný a odsouhlasený odbornou Komisí RHMP. Součástí přípravy nákupu je také koncepční rozvaha nad tím, kde a jak bude dílo trvale umístěno, bez této rozvahy nelze nákup realizovat. Nezbytné je následně pořídit kvalitní architektonickou studii zakomponování objektu do prostoru jako podklad pro navazující projektovou dokumentaci pro stavební povolení. Při nákupu uměleckých děl pro instalaci ve veřejném prostoru, pro doplnění chybějících uměleckých děl do již vybudovaných sbírkových souborů a pro koncepční a systematické mapování současné monumentální a vizuální umělecké tvorby, bude rozhodovat o novém nákupu, akvizici, nebo přijetí daru odborný kurátor a akviziční komise organizace, která umělecké dílo zahrne do svých odborně vedených sbírek.

5.6 Pravidla pořízení díla (architektonicko-) výtvarnou soutěží o návrh

Veřejná architektonicko-výtvarná nebo výtvarná soutěž o návrh je optimálním a profesionálním způsobem výběru uměleckého díla trvalé povahy do veřejného prostoru a je základním (preferovaným) způsobem výběru autora a uměleckého díla v rámci Programu Umění pro město. Vzhledem k tomu, že se v rámci programu jedná o investice z veřejných prostředků, soutěž bude mít vždy přednost před ostatními metodami způsobu výběru díla. Detailně popsané formy soutěže je možné najít v plug-inu Umělecká díla na veřejných prostranstvích hl. m. Prahy.

Pro odbornou asistenci organizace soutěže a záštitu procesu je vhodné oslovit pracovní skupinu při ČKA, která má know-how vzhledem ke zkušenostem s výtvarnými soutěžemi, které probíhají v ostatních českých městech a k účasti na zpracování metodiky pro připravovaný (tzv. 1%) zákon na státní úrovni. Zároveň je možné vzhledem k náročnější přípravě soutěže jako takové, aby vyhlášovatel (město/městský investor) objednal administraci a organizaci soutěže u (externího) zpracovatele. Zadáání však musí vzejít primárně od vyhlášovatele.

Nezbytné je, aby soutěžím organizovaným v rámci Programu Umění pro město předcházela odborná koncepční příprava zadání včetně veřejné a odborné debaty se všemi zainteresovanými aktéry konkrétního projektu (kterou záměr umístit umělecké dílo zpravidla vždy tak či tak vyvolá), ze které by měla vzejít formulace požadavků na charakter a motiv uměleckého díla v kontextu předmětné lokality a jejího prostorového potenciálu.

Klíčové pro pozitivní image Programu Umění pro město je respektovat výsledky soutěže a řídit se výrokem poroty všemi aktéry procesu, včetně politické reprezentace města (pokud nejsou v rozporu se zněním příslušných platných zákonů a předpisů).

5.7 Základní postup přípravy soutěže v rámci Programu

1/ KONCEPČNÍ PŘÍPRAVA ZADÁNÍ SOUTĚŽE O NÁVRH

- stanovení předmětu soutěže, výběr lokality a další konkrétní požadavky, které vzejdou z odborné diskuse všech zainteresovaných aktérů, včetně Komise RHMP pro umění ve veřejném prostoru; diskuzi za vyhlášovatele může facilitovat zástupce výkonného garanta / odborného partnera Programu nebo externí subjekt s potřebnou erudicí a zkušeností,
- stanovení typu soutěže podle předmětu soutěže (veřejná, vyzvaná, kombinovaná/jednokolová, dvoukolová/ideová, projektová), zpracování konceptu soutěžních podmínek podle vzorových soutěžních podmínek ČKA (k dispozici na webu ČKA), předání ČKA k předběžnému posouzení a příprava soutěžních podkladů (grafické, textové).

2/ SESTAVENÍ SOUTĚŽNÍ POROTY, PROJEDNÁNÍ A ODSOUHLASENÍ SOUTĚŽNÍCH PODMÍNEK

- složení poroty – viz TAB/O2 a dle doporučení Komise RHMP pro umění ve veřejném prostoru,
- nadpoloviční většinu členů tvoří zástupci odborných organizací působících v oblasti současného vizuálního/užitého umění, architektury, urbanismu nebo nezávislí odborníci,
- pokud se nejedná o soutěž o návrh celkového řešení prostoru, kde by měla být vyžadována spolupráce architekta s výtvarníkem již v rámci této soutěže, pak musí být autor studie/projektu předmětné investice členem poroty soutěže o návrh výtvarného díla,
- v případě PPR musí být k porotě přizván odborník na památkovou péči.

3/ DEFINITIVNÍ ZNĚNÍ SOUTĚŽNÍCH PODMÍNEK SCHVÁLENÝCH VYHLAŠOVATELEM A POROTOU

(v případě architektonické nebo architektonicko-výtvarné soutěže předání ČKA k vystavení regulérnosti soutěže)

4/ VYHLÁŠENÍ SOUTĚŽE V ODBORNÝCH PERIODIKÁCH ČI PORTÁLECH VEŘEJNÉ SPRÁVY A NA WEBU VYHLAŠOVATELE, WEBU MĚSTA

5/ ZPRACOVÁNÍ SOUTĚŽNÍCH NÁVRHŮ ÚČASTNÍKY SOUTĚŽE A ODEVZDÁNÍ VYHLAŠOVATELI

6/ POSOUZENÍ (VYHODNOCENÍ) NÁVRHŮ SOUTĚŽNÍ POROTOU A OZNÁMENÍ VÝSLEDKU SOUTĚŽE

7/ VÝSLEDKY SOUTĚŽE KOMISE RHMP A SCHVALUJE RHMP

8/ VEŘEJNÁ VÝSTAVA NÁVRHŮ

9/ VYPLACENÍ CEN, ODMĚN, HONORÁŘŮ

10/ ZADÁNÍ ZAKÁZKY NA ZHOTOVENÍ DÍLA DLE ZÁKONA O VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH (JŘBÚ)

Pozn.: proces od vyhlášení soutěže po vyhlášení vítězného návrhu trvá standardně cca 4–5 měsíců

5.8 Příklad složení porot jednotlivé soutěže o návrh

ZÁVISLÁ ČÁST POROTY		NEZÁVISLÁ ČÁST POROTY
Volný zástupce města	Ostatní**	Odborníci***
Volný zástupce města	Zástupce města	Odborník
	Zástupce města	Odborník
	Zástupce města	Odborník
		Odborník
		Odborník
1	3	5
4		
9		

* Musí splňovat Soutěžní řád České komory architektů - viz <https://www.cka.cz/cs/souteze/jak-pripravit-soutez/vzory-a-pravidla-soutezi>

** Ostatní závislí členové poroty mohou být dle konkrétní soutěže vybíráni ze zástupců: Komise RHMP pro um. díla ve v. p., dané městské části, IPR Praha, daného městského investora, apod. V případě výtvarné soutěže na umělecké dílo je vhodné, aby součástí závislé části byl i autor architektonického řešení daného veřejného prostranství.

*** Minimálně jeden nezávislý odborník musí být architekt a jeden odborník na současnou uměleckou scénu.

Poznámka: porota si může pro diskusi přizvat externího odborníka (například pro památkovou péči) bez hlasovacího práva.

SEZNAM ZKRATEK

HMP	Hlavní město Praha
RHMP	Rada hlavního města Prahy
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
ZHMP	Zastupitelstvo hlavního města Prahy
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
IPR Praha	Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
KUC MHMP	Odbor kultury Magistrátu hlavního města Prahy
OPP MHMP	Odbor památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy
OTV MHMP	Odbor technické vybavenosti Magistrátu hlavního města Prahy
INV MHMP	Odbor investiční Magistrátu hlavního města Prahy
ODO MHMP	Odbor dopravy Magistrátu hlavního města Prahy
TSK	Technická správa komunikací
MČ	Městská část
ČKA	Česká komora architektů
DÚR	Dokumentace pro územní řízení
DSP	Dokumentace pro stavební povolení

Program Umění pro město

METODIKA PODPORY SOUČASNÉHO UMĚNÍ A PROCES POŘIZOVÁNÍ UMĚLECKÝCH DĚL NA ÚZEMÍ HL. M. PRAHY Z IA Č. 43438 REZERVA NA REALIZACI UMĚLECKÝCH DĚL VE VEŘEJNÉM PROSTORU

Zadavatel dokumentu:

Zadavatelem dokumentu je Rada hlavního města Prahy.

Odpovědnými radními Mgr. Hana Třeštíková.

Odpovědný odbor na straně HMP: Odbor kultury a cestovního ruchu

Zpracovatel dokumentu:

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy

MgA. Viktória Mravčáková / Kancelář veřejného prostoru

Ing. arch. Jakub Hendrych / Kancelář veřejného prostoru

(původní zpracovatelky: Ing. arch. Pavla Melková, Ph.D.,

Ing. arch. Kateřina Frejlichová)

Galerie hlavního města Prahy

Mgr. Marie Foltýnová, Ph.D. / kurátorka sbírky veřejné plastiky

Ing. Jana Smolková

Odborný partner:

Oddělení kultury Magistrátu hlavního města Prahy

Mgr. Kateřina Opatrná / koncepční specialista v oblasti kulturních
a kreativních průmyslů

GRAFICKÁ ÚPRAVA:

BcA. Barbora Listíková

FOTO:

IPR Praha [3, 4, 5, 7], Galerie hl. m. Prahy [obálka],

Vetřelci a volavky [1], Pavel Karous [2], František Čihák [6], Ester Havlová [8]

*(jsou použity pouze kvalitní příklady realizací, které odpovídají principům, které jsou
zmíněné v dokumentu)*

